

Asia: VN/2401/2026

Ehdotus kansallisiksi mediakasvatuslinjauksiksi

1. Johdanto

Mahdolliset kommentit ja huomiot johdannosta:

Strategisen tutkimuksen neuvoston DECA-konsortio (Demokratian episteeminen toimintakyky algoritmien aikakaudella) tutkii, miten yhteiskunnan tiedolliset järjestelmät, käytännöt ja haasteet rakentuvat yksilöiden, instituutioiden ja digitaalisten infrastruktuurien tasoilla. Episteeminen toimintakyky tarkoittaa kansalaisten oikeutta saada luotettavaa tietoa, tulla kuulluksi ja osallistua yhteiskunnallisen tiedon tuottamiseen. Yhteiskunnan tasolla se viittaa kykyyn tehdä kestäviä ja perusteltuja poliittisia päätöksiä. Kiitämme mahdollisuudesta saada kommentoida luonnosta Kansallisista mediakasvatuslinjauksista.

Johdannossa määritellään hyvin, mitä tekstissä medialla, mediakasvatuksella ja medialukutaidolla tarkoitetaan. Koska kuitenkin alalla terminologia on moninaista ja eri termejä viljellään hyvin erilaisissa merkityksissä, olisi johdanto voinut lyhyesti viitata tähän. Esimerkiksi EU käyttää useimmiten media- ja informaatiolukutaito (MIL) -termiä. Samoin tekoälyyn sisältyy moninaisia teknologioita, joita käytetään laajasti Suomessa. On vaikeaa määritellä pelkästään medialukutaitoon liittyvää tekoälylukutaitoa ja siihen soisi linjauksessa otettavan vielä yksityiskohtaisemmin kantaa.

2. Mediakasvatuksen nykytila

Mahdolliset kommentit ja huomiot mediakasvatuksen nykytilasta:

Jaamme esityksen huolen yhteiskunnallisista muutoksista ja niihin liittyvistä uudenlaisten toimenpiteiden tarpeesta sekä mediakasvatuksen korkeakouluopetuksen ja -tutkimuksen hiipumisesta.

3. Visio

Mahdolliset kommentit ja huomiot visiosta:

Kannatamme visiota. Siihen voisi lisätä medialukutaidon tarpeellisuuden kaikenikäisille ja -taustaisille sekä EU:n DigComp-ajattelun mukaisesti sen, että medialukutaito on sekä ymmärrystä, käytännön taitoja että rohkeaa ja kriittistä asennoitumista.

4. Tavoitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot tavoitteista:

Toimijuuden vahvistaminen, osaamisen kehittäminen sekä kestävyuden edistäminen ovat hyvin tiivistetyt tavoitteet.

5. Toimenpiteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimenpiteistä:

Toimijuuden vahvistaminen: DECA:n näkökulmasta media- ja informaatiolukutaito on keskeinen osa demokraattisen sivistysvaltion kansalaistaitoja ja siten siihen sisältyy kriittisen lukutaidon sekä käytännön kykyjen lisäksi yhtäältä ymmärrys media- ja digivallasta sekä toisaalta omista oikeuksista kansallisen ja EU-lainsäädännön puitteissa.

Osaamisen kehittäminen: DECA kannattaa korkeakoulujen tutkimus- ja opetustyön hyödyntämistä, mutta korostaa laaja-alaisuuden tarvetta. DECA:lla on ollut rooli pohdittaessa yhteiskunnallista turvallisuutta ja resilienssiä eri yhteyksissä. On selvää, että jatkuvasti liikkeessä olevassa geopoliittisessa ja teknologisessa tilanteessa tiedonsaanti, mutta myös prosessoiminen, ymmärtäminen sekä luottamus luotettaviin lähteisiin ovat keskeisiä. Siksi lukutaito mainitaan myös Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa. Kriisinkestävyyttä ja luottamusta tukemaan tarvitaan paitsi kansalaisten vankkaa medialukutaitoa ja monipuolista kansallista mediaa myös oikea-aikaista tilannekuvaa media- ja informaatioympäristöstä ja sen haasteista mediakasvatukselle. Tutkimuksella on tärkeä rooli paitsi mediakasvatuksen/kasvatustieteiden näkökulmasta myös laajemmin yhteiskuntatieteen piiristä.

Kestävyuden edistäminen: Medialukutaito on sekä sivistys- että turvallisuuskysymys ja siihen tulee panostaa jatkossa huomattavasti kokonaisvaltaisemmin: ei vain koulumaailmassa, vaan kaikissa ikäluokissa ja yhteisöissä. Pohjoismainen yhteistyö on erittäin kannatettavaa, ja siihen on vahva pohja viranomais- ja tutkimuspuolella, mutta sitä vahvistaisi kansalaisjärjestöjen verkottuminen ja yhteistoiminnan edistäminen.

6. Toimeenpano ja seuranta

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimeenpanosta ja seurannasta:

DECA:n tutkimus korostaa eri yhteisöjen kokemuksia pääsystä tiedon äärelle sekä tiedon omistajuudesta. Tähän perustuen DECA korostaa mediakasvatuksen moniäänisyyden tarvetta. Kansalaisjärjestöt ovat avainasemassa, sillä ne ymmärtävät eri ryhmien muuttuvia tarpeita alati muuttuvassa mediaympäristössä. Siksi niiden roolia tulisi kasvattaa ja niiden resursseja tukea pitkäjänteisesti. Samoin niiden yhteistyötä tulisi helpottaa koordinoimalla kevyesti mutta systemaattisesti toimijoiden tiedonvaihtoa.

Jotta kansallisia toimia voidaan toteuttaa tarkoituksenmukaisesti, tarvitaan säännöllistä raportointia ja arviointia. Vaikka tuore pohjoismainen raportti medialukutaidosta on erinomainen, kansalliseen arviointiin tulisi mediakäytön ja -kokemusten lisäksi sisällyttää informaatioympäristön yleiskuva medialukutaidon näkökulmasta, keskeisten sidosryhmien aktiviteetit sekä laadullisia katsauksia erilaisiin käytännön hankkeisiin. Seuranta on iso satsaus, mutta sen avulla mahdollistetaan osaltaan eri toimijoiden yhteistyötä, tiedonvaihtoa sekä hyviä mediakasvatuskäytänteitä.

7. Liitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot liitteistä:

-

8. Yleiset kommentit linjausluonnoksesta

Yleiset kommentit kokonaisuudesta:

Ks. DECA:n Digitaalinen sivistys kansalaistaidoksi varhaiskasvatuksesta vanhuuteen -julkilausuma:
https://cdn.prod.website-files.com/64123799970e0ddca93c317a/64de07df2f0cbd7fe1a36123_Digitaalinen%20sivistys%20kansalaistaidoksi%20varhaiskasvatuksesta%20vanhuuteen.pdf

DECA:n Eri ryhmät huomioiva medialukutaito on kansallisen informaatioturvallisuuden tuki - politiikkasuositus: https://cdn.prod.website-files.com/64123799970e0ddca93c317a/67c94184009329a38b01ef44_Politiikkasuositus_DECA_IMAGE_0225.pdf

9. Muita mahdollisia terveisiä valmistelijoille

Muita mahdollisia terveisiä:

-

Koskinen Veera
DECA-tutkimuskonsortio (HY)